

**De kunst
van samen leven
in de
gemeente Renkum,
*de transformatie***

Kadernota Sociaal Domein

september 2015

Gemeente Renkum

Inhoudsopgave

Inleiding ● De kunst van samen leven, de transformatie ●.....	3
Hoofdstuk 1 ● Visie sociaal domein ●.....	4
Hoofdstuk 2 ● Beleidsrichtingen ●.....	6
2.1 Het versterken van de samenleving.....	6
2.2 Sociaal Team als vliegwiel voor de transformatie.....	7
2.3 Ruimte voor initiatieven van onze inwoners.....	7
2.4 Nieuwe vormen van verwerving en innovatie.....	8
2.5 Gemeente als regisseur.....	9
2.6 Samen werken ter versterking (be)stuur(s)kracht.....	10

Inleiding ● De kunst van het samen leven, de transformatie ●

Met ingang van 1 januari 2015 zijn de decentralisaties van taken in het sociaal domein een feit geworden. In deze nota zijn de kaders waarlangs de transformatie in het sociaal domein vorm krijgt beschreven. Het wettelijk kader hiervoor ligt vast in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, de Jeugdwet, de Participatiewet en de aanscherping van het Passend Onderwijs.

In een steeds veranderende omgeving, waar ontwikkelingen elkaar steeds sneller opvolgen, past het niet om beleid voor meerdere jaren vast te stellen. Het nieuwe wettelijk kader is onderling sterk samenhangend en sluit in principiële uitgangspunten op elkaar aan: meer verantwoordelijkheid naar de inwoners, minder regelen vanuit de (centrale) overheid. Wij willen dan ook op alle beleidsterreinen zoveel mogelijk ruimte geven aan participatie van inwoners, maatschappelijk middenveld en ondernemers. Daarom kiezen wij voor richtingen, die de paraplu en de toetssteen vormen voor het verder te ontwikkelen beleid. Indien blijkt dat bepaalde thema's verdere uitwerking nodig hebben wordt dit in projectvorm uitgevoerd binnen de kaders van deze nota. Deze uitwerking wordt vormgegeven in bondige beleidslijnen waarlangs initiatief en participatie de ruimte hebben om te worden ingepast.

Evaluatie en monitoring van de transformatie van het sociaal domein lopen parallel aan de reguliere beleids- en begrotingscyclus van onze gemeente.

Wij beschrijven in deze nota de vertaling van het wettelijk kader naar de visie op het sociaal domein. Vervolgens gaan wij in op de wijze waarop wij langs concrete beleidsrichtingen invulling willen geven aan deze visie.

Hoofdstuk 1 • Visie sociaal domein •

Onze samenleving ontwikkelt zich meer en meer richting een participatiesamenleving, waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving en waarbij de overheid een meer faciliterende rol speelt. Hierbij wordt een groter beroep gedaan op actief burgerschap, maar ook op een betere interactie tussen inwoner en bestuur. Het sociaal domein raakt alle aspecten van het samen leven. De veelsoortige maatschappelijke initiatieven en vernieuwende werkwijzen die uitgaan van de leefwereld van mensen getuigen daarvan. Voor de gemeente Renkum vertaalt deze ontwikkeling zich in onderstaande uitgangspunten:

1. Eén huishouden, één plan, één regie.

De transitie maakt het mogelijk om het huishouden dat hulp nodig heeft, integraal te benaderen. Het uitgangspunt is hierbij één huishouden, één plan, één regie, ook op school. Daarmee voorkomen we dat een huishouden wordt geconfronteerd met veel verschillende en langs elkaar heen werkende hulpverleners. Dit is nog vaak de praktijk wanneer sprake is van complexe probleemsituaties.

2. Versterken van de eigen regie, eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van inwoners.

De hulpverlening en daarmee ons sociaal beleid, zal zich sterker richten op het vinden van oplossingen die een inwoner zelf kan uitvoeren en minder gericht op het overnemen van taken. Van 'zorgen voor', naar 'zorgen dat' en is daarmee gericht op het creëren van de juiste randvoorwaarden en handvatten.

3. Versterken van buurtkracht en een veerkrachtige sterke samenleving, waarbij wederkerigheid als vanzelfsprekend wordt ervaren.

Het is onze ambitie om de inwoners zoveel mogelijk ruimte te geven om actief te bouwen aan hun eigen samenleving. Wij zetten in op het vergroten van de kracht van de sociale verbanden. Meer eigen regie en eigen verantwoordelijkheid (voor elkaar) naar vermogen.

4. Vroeg signaleren en preventie. Snel opschalen als dat nodig is.

Tijdig signaleren en inzet op preventie om erger te voorkomen. Maar ook snel schakelen en opschalen als dat nodig is. Daarvoor kennen wij onze partners in het veld, onze inwoners en de professionals.

5. Bieden van een vangnet voor inwoners in een kwetsbare positie.

Wij willen onze inwoners in een kwetsbare positie niet in de kou laten staan; aan zelfredzaamheid zitten ook grenzen. Hiervoor bieden wij een passend vangnet.

6. Maximale bescherming van privacy en de persoonlijke levenssfeer.

We gaan zorgvuldig om met persoonlijke gegevens en bieden die ondersteuning die bij de persoonlijke levenssfeer past.

7. We streven naar een inclusieve samenleving

Het sociaal domein gaat over een inclusieve samenleving. De uitgangspunten voor het sociaal domein zijn dan ook van toepassing op alle andere beleidsterreinen.

8. Communicatie is een interactief proces

Aan de transformatie van het sociaal domein kan alleen vorm gegeven worden samen met inwoners, organisaties en ondernemers. Onze communicatie is een interactief proces, waar de nadruk niet alleen ligt op het zenden van informatie, maar juist ook op het luisteren en in gesprek gaan.

Hoofdstuk 2 • Beleidsrichtingen •

Bovengenoemde uitgangspunten vertalen wij naar een aantal concrete beleidsrichtingen waarmee we de gewenste ontwikkelrichting vorm en inhoud willen geven. Deze beleidsrichtingen betreffen een vertaling van het huidig wettelijk kader en de besturingsfilosofie. Ze zijn mede gebaseerd op de eerste ervaringen en ontwikkelingen in de praktijk van de transitie van taken in het sociaal domein, die tot op heden heeft plaatsgevonden.

Wij onderscheiden daarbij de volgende richtingen:

1. Het versterken van de samenleving.
2. Sociaal Team als vliegwiel voor de transformatie.
3. Ruimte creëren voor initiatieven van onze inwoners
4. Nieuwe vormen van verwerven en innovatie.
5. Gemeente als regisseur.
6. Samen werken ter versterking van de (be)stuur(s)kracht.

2.1 Het versterken van de samenleving

Algemene voorzieningen

Onze gemeente zet, door aan te sluiten bij de leefomgeving en de vraag, maximaal in op het versterken van de eigen regie en eigen kracht van de inwoners, buurtkracht en veerkracht van de samenleving. Dit doen wij door de ontwikkeling van algemene voorzieningen. Deze voorzieningen zijn te omschrijven als de 'samenleving in de basis'. Het gaat om informele netwerken van inwoners en algemeen toegankelijke voorzieningen. Kleinschalige verbanden spelen in dit verband een belangrijke rol: de familie, de buurt, de wijk, de sportvereniging, et cetera. Het initiatief ligt zoveel mogelijk bij de inwoner zelf. Wanneer onderlinge betrokkenheid wordt gestimuleerd zullen (hulp)vragen eerder in het eigen netwerk worden opgevangen.

Er zijn verder algemene voorzieningen gericht op maatschappelijke participatie, waarbij mogelijk de toegang plaatsvindt door middel van vraagverheldering of een andere lichte toetsing. Deze voorzieningen gaan over informatie, advies en voorlichting, jeugdgezondheidszorg, arbeidsparticipatie, vrijwilligerswerk, mantelzorg, korte begeleiding, sociale samenhang en leefbaarheid. De gemeente Renkum werkt daarbij gebieds- en vraaggericht. In beeld wordt gebracht welke voorzieningen er in een gebied zijn (Sociale Kaart) en, op basis van de behoefte van inwoners, welke lacunes er eventueel zijn. We kijken naar functie en gebruik van in de buurt aanwezige accommodaties, bevorderen het multifunctioneel gebruik en stimuleren het in eigen beheer nemen hiervan door inwoners.

Algemeen toegankelijke voorzieningen en algemene voorzieningen, waarbij mogelijk de toegang plaatsvindt door middel van een lichte toetsing, stellen alle inwoners in staat om maximaal zelfredzaam te zijn en te participeren, waardoor zij minder beroep op maatwerkvoorzieningen doen.

Maatwerk

Maatwerk is ondersteuning, afgestemd op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon, en gericht op eigen regie, zelfredzaamheid en participatie.

2.2 Sociaal Team als vliegwiel voor de transformatie

Wij zien een belangrijke rol weggelegd voor ons Sociaal team: één integraal sociaal team dat onderdeel uitmaakt van onze gemeentelijke organisatie. Het doel van dit sociaal team is om de eigen regie en zelfredzaamheid van inwoners te stimuleren. Uiteindelijk zal hiermee het beroep op specialistische hulp en ondersteuning dan wel maatwerkvoorzieningen afnemen of effectiever worden ingezet.

Dit team bevordert onderlinge samenwerking, over verschillende expertisegebieden heen. Door aan de voorkant integraal regie te voeren, kunnen wij onze partners en de daarbij behorende ondersteuning op diverse levensgebieden gericht inzetten. Het ontwikkelt lerend effectieve werkwijzen.

De gemeente Renkum werkt hiervoor met zelfredzaamheidscoaches. Professionals met kennis van zaken die in staat zijn om regie te voeren en sturing te geven aan optimale inzet van het netwerk en inzet van professionele ondersteuning. Deze zelfredzaamheidscoaches zijn verantwoordelijk voor:

- Het in beeld brengen van vragen van inwoners met een ondersteuningsbehoefte.
- Preventie. Kent het netwerk, de voorzieningen, maatschappelijke partners en aanbieders en weet tijdig het netwerk in te schakelen.
- Kortdurende ondersteuning, daar waar dit noodzakelijk is en dus om erger te voorkomen.
- Procesregie bij complexe situaties en sturing op effectieve inzet van professionele ondersteuning.

Vanuit de visie van inclusieve samenleving is gestart met de ontwikkeling naar 'Autisme-vriendelijke' gemeente met als doel dat mensen met autisme zoveel als mogelijk deelnemen aan en gebruik maken van algemene voorzieningen op diverse leefgebieden. Het sociaal team vervult hierin een sleutelrol. De opbrengsten uit deze werkwijze komen ten goede aan alle inwoners.

2.3 Ruimte voor initiatieven van onze inwoners

Voor initiatieven vanuit de samenleving is er de mogelijkheid - de ruimte én het instrumentarium - om enerzijds mee te doen aan de vormgeving en uitvoering van gemeentelijk beleid (beleidsparticipatie) en anderzijds zelf of samen met de gemeente en partners initiatieven te nemen ter bevordering van de kwaliteit van de (eigen) leefomgeving (sociale participatie).

Wij spreken de mogelijkheden en talenten van onze inwoners aan en ondersteunen bij het wegnemen van belemmeringen voor door hen ingebrachte initiatieven. Hierbij wordt een beroep gedaan op betrokkenheid en creativiteit van inwoners, (coalities van) maatschappelijke partners en bedrijven bij maatschappelijke vraagstukken.

2.4 Nieuwe vormen van verwerving en innovatie

De wijze van verwerving / contractering vormt een belangrijk middel om de transformatie in het sociaal domein te kunnen vormgeven en effectief regie te kunnen voeren.

Wat betreft de algemene voorzieningen wordt bezien in hoeverre deze taken kunnen worden uitgevoerd door de samenleving, de markt of de gemeente.

We gaan aan de slag met vernieuwende vormen van verwerven zoals resultaatfinanciering, maatschappelijk - en bestuurlijk aanbesteden. Daarin wordt ook ruimte geboden aan nieuwe kleinschalige lokale initiatieven en nieuwe spelers op de markt.

Dialogo en onderhandeling met meerdere partijen vormt daarvan de basis. De grondgedachte van dit proces is dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties verantwoordelijkheid willen nemen in het publieke domein. De gemeente verleidt ze daarbij tot het samen creëren en realiseren van nieuwe innovatieve oplossingen voor maatschappelijke opgaven. Met andere woorden: de verantwoordelijkheid, de creativiteit en het ondernemerschap van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties wordt gemobiliseerd voor de publieke zaak.

Bij deze vormen van aanbesteden bepalen we in gezamenlijkheid prioriteiten, formuleren we kaders en de randvoorwaarden. Met name op het gebied van de te plegen inzet op de algemene voorzieningen is veel resultaat te behalen door, veel meer dan nu het geval is, de kracht van de directe leefomgeving en de buurt aan te spreken en in te zetten. Zoals aangegeven vergt dat een nadrukkelijk andere houding en benadering van professionals in organisaties, gericht op open communicatie met de inwoner en innovatie van de dienstverlening. Het is bij uitstek de wijze om dit potentieel aan te boren. In dit proces trekken we samen op met de gemeenten in de regio, die ook voor deze vormen van aanbesteden hebben gekozen. We hebben het dan over "de kanteling".

Een belangrijke opgave voor de regio Arnhem is het doorontwikkelen en uitvoeren van een gezamenlijke inkoopstrategie voor de overgehevelde ondersteuning, hulp en zorg. Bij deze regionale inkoop wordt de transformatie doorgezet. Gemeenten en zorgaanbieders zien zich gezamenlijk geplaatst voor de uitdaging om de zorg zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten, zodat met minder middelen toch voldoende zorg kan worden geleverd. Gemeenten verwachten van zorgaanbieders dat zij aantoonbaar de eigen regie en zelfredzaamheid van inwoners stimuleren en waar nodig ondersteunen en investeren in het afschalen van zorg. Inschrijvingen van zorgaanbieders worden dan ook beoordeeld op de mate waarin zij lichtere zorg inzetten om zwaardere zorg te verkorten of de resultaten ervan te verbeteren en de mate waarin zij bijdragen aan meer integrale dienstverlening met als doel het leveren van betere en goedkopere zorg. De zorg moet gebaseerd zijn op de reële behoefte van de cliënt.

2.5 Gemeente als regisseur

Sociaalmaatschappelijke vernieuwing is absolute voorwaarde voor transformatie van het sociaal domein. In de samenleving is al een beweging in de richting van samenredzaamheid en sociale innovatie gaande. In onze gemeente is dit niet anders. Dit gaat gepaard met nieuwe energie, maar ook met de nodige onzekerheden bij inwoners, (maatschappelijke) organisaties en gemeente. De transformatie van het sociaal domein zélf moet plaatsvinden in een krachtenveld van ingesloten patronen en sturingsmechanismen, die haaks lijken te staan op die beweging. Wij willen een doorslaggevende rol vervullen in een duurzame omslag naar samenredzaamheid en sociale innovatie. Het is hierbij van belang om een goede balans te vinden tussen enerzijds loslaten en anderzijds actief verandering organiseren.

Regie is een verzamelnaam voor diverse rollen en activiteiten die wij hebben en ontplooiën in het kader van sturing. Regisseren als sturingsvorm is het gevolg van het horizontaliseren van de verhoudingen tussen overheid, maatschappelijk middenveld en inwoner: minder hiërarchische sturing, meer vanuit gelijkheid binnen netwerken. Daardoor past deze vorm van sturing bij uitstek bij (de transformatie van) het sociaal domein.

Binnen die netwerken, of de netwerk samenleving, blijven wij als gemeente hoe dan ook een bijzondere partner omdat wij beschikken over middelen en macht. Doordat de gemeente een democratisch gekozen politiek bestuur heeft wordt de voeding voor beleid direct aangedragen vanuit de inwoners (onder andere via het Sociaal Team) en indirect vanuit de inwoners door de politiek (landelijk en lokaal). Vanuit deze input worden onze beleidslijnen gevoed. Vervolgens geven wij uitvoering aan deze democratisch (betreft dus ook inwonerparticipatie) tot stand gekomen beleidsrichtingen. Daarvoor gebruiken wij beleidsinstrumenten van macht (verordening) en geld enerzijds en regie anderzijds.

Wij voeren uit of laten uitvoeren. Daardoor is de rol van de gemeente als spin in het netwerk afwisselend stimulerend, faciliterend (steun creëren), structurerend en sturend (richting aanwijzen).

Dit heeft uiteindelijk ook zijn weerslag op de inkoop van producten die van aanbod sturing onder invloed van gebruikersinformatie vraag gestuurd moet worden ingericht. Dit is één van de vliegwiel effecten van het sociaal team die de gebruikersinformatie ophaalt en hiermee beleid en inkoop voedt. Daarnaast worden beleid en inkoop gevoed vanuit de landelijke en lokale politiek, het democratisch bestuur.

2.6 Samen werken ter versterking (be)stuur(s)kracht

Het samen werken aan de transformatie vindt plaats binnen complexe netwerken tussen verschillende regio's, gemeenten en gemeentelijke organen, organisaties, instellingen en inwoners.

De lokale transformatie wordt vormgegeven langs beleidsrichtingen en beleidslijnen. In de voorbereiding hiervan trekken we samen op met het politieke veld, maatschappelijke partners en inwoners. Op die manier is de feitelijke vaststelling niet meer dan een noodzakelijke formaliteit, omdat de afwegingen in gezamenlijkheid vooraf hebben plaatsgevonden. Dat laatste wordt georganiseerd via sondering, bespreking vooraf, advies van de adviesraden. Dit is 180° gekanteld ten opzichte van beleidsvorming voorheen, die pas op het moment van presentatie voor formele vaststelling openbaar werd voor discussie en afwegingen.

Het samen werken hoeft geen samenwerking te zijn. Samenwerking veronderstelt zaken samen doen, terwijl bij samen werken gestreefd wordt naar realisatie van een gemeenschappelijk doel ieder vanuit zijn eigen professionaliteit.